

Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine

Kaptol 32, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

tel/fax: + 387 33 666 867

e-mail: bkbih@bih.net.ba

http://www.bkbih.ba

16.07.2020

Kongregacija za nauk vjere – Vademecum o nekim točkama postupka u ophođenju sa slučajevima seksualnog zlostavljanja maloljetnikâ koje su počinili klerici**KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE****VADEMECUM****O NEKIM TOČKAMA POSTUPKA****U OPHOĐENJU SA SLUČAJEVIMA SEKSUALNOG ZLOSTAVLJANJA****MALOLJETNIKÂ KOJE SU POČINILI KLERICI****Verzija 1.0****16. srpnja 2020.****NAPOMENA**

a) Kao i za kažnjiva djela predviđena čl. 6 Normi proglašenih motuproprijem *Sacramentorum sanctitatis tutela*, u svim slučajevima kažnjivih djela pridržanih Kongregaciji za nauk vjere – uz određene prilagodbe – mora se poštovati ono što slijedi;

b) u nastavku će biti korištene sljedeće kratice: ZKP: *Zakonik kanonskog prava*; ZKIC: *Zakonik kanona istočnih crkava*; SST: motuproprij *Sacramentorum sanctitatis tutela* – Norme izmijenjene 2010.; VELM: motuproprij *Vos estis lux mundi* – 2019.; KNV: *Kongregacija za nauk vjere*.

Uvod

Kako bi odgovorila na brojna pitanja o koracima koje je potrebno slijediti u kaznenim predmetima pod njenom nadležnošću, Kongregacija za nauk vjere pripremila je ovaj *Vademecum* namijenjen prije svega ordinarijima i pravnicima koji trebaju prenijeti u konkretne radnje kanonske odredbe koje se tiču slučajeva seksualnog zlostavljanja maloljetnikâ od strane klerika.

Radi se o svojevrsnome »priručniku«, koji od *Notitiae criminis* do konačnog zaključka slučaja namjerava uzeti za ruku i voditi, korak po korak, svakoga tko treba utvrditi istinu u kontekstu gore spomenutih kažnjivih radnji.

Ovo nije zakonodavni tekst, ne uvodi novosti u relevantno zakonodavstvo, ali mu je cilj pojasniti tijek jednog procesa. Unatoč tome, svjesni da ujednačena praksa pomaže jasnijem provođenju pravde, preporučuje se slijediti ga.

Glavne reference su dva važeća zakonika (ZKP i ZKIC); *Norme o kažnjivim djelima pridržanima Kongregaciji za nauk vjere*, u izmijenjenoj i dopunjenoj verziji 2010. godine, izdanoj motuproprijem *Sacramentorum sanctitatis tutela*, uzimajući u obzir inovacije dvaju *Rescripta ex audientia* od 3. i 6. prosinca 2019.; motuproprij *Vos estis lux mundi*; i, na kraju, praksa Kongregacije za nauk vjere, koja je posljednjih godina sve preciznija i postojanija.

Budući da je ovo fleksibilan instrument, predviđeno je da ga se može periodički ažurirati, kad god treba izmijeniti zakon na snazi ili ako praksa Kongregacije izradi potrebna pojašnjenja i nadopune.

Upute o vođenju sudskoga kaznenog postupka u prvom stupnju presude namjerno nisu razmatrane u *Vademecumu*, u uvjerenju da je postupak prikazan u važećim zakonicima dovoljno jasan i detaljan.

Namjera je da ovo sredstvo bude pomoć biskupijama, institutima posvećenog života i društvima apostolskog života, biskupskim konferencijama i raznim crkvenim oblastima da bolje razumiju i provedu zahtjeve pravde povezanih s *delictumom graviorum*, koji u cijeloj Crkvi otvara duboku i bolnu ranu koja vapi za iscjeljenjem.

I. Što čini kažnjivo djelo?

1. Kažnjivo djelo uključuje bilo kakav vanjski grijeh protiv šeste zapovijedi Dekaloga koji je počinio klerik s maloljetnikom (usp. kan. 1395 § 2 ZKP-a; čl. 6 § 1, 1. SST-a).

2. Vrsta kažnjivog djela vrlo je široka i može obuhvaćati, primjerice, seksualne odnose (uz pristajanje ili ne), tjelesni kontakt sa seksualnom pozadinom, egzibicionizam, masturbaciju, produkciju pornografije, navođenje na prostituciju, razgovore i/ili prijedloge seksualne prirode i sredstvima komunikacije.

3. Izraz *maloljetnik* s obzirom na predmetne slučajeve varirao je tijekom vremena: do 30. travnja 2001. podrazumijevao je osobu mlađu od 16 godina (iako je u nekim određenim zakonodavstvima – primjerice SAD-a [od 1994.] i Irske [od 1996.] – ta starosna dob već porasla na 18 godina). Od 30. travnja 2001. godine, kada je proglašen motuproprij *Sacramentorum sanctitatis tutela*, dob je univerzalno povećana na 18 godina, a ta je starosna dob na snazi i danas. Te se varijacije moraju uzeti u obzir pri određivanju je li *maloljetnik* zapravo bio takav prema definiciji zakona koji je važio u vrijeme počinjenja navodnog kažnjivog djela.

4. Činjenica da govorimo o *maloljetniku* ne utječe na razliku, koja se katkad zaključuje iz psiholoških znanosti, između djela *pedofilije* i djela *efebofilije*, odnosno kod adolescenata koji su već izvan puberteta. Njihova spolna zrelost ne utječe na kanonsku definiciju zlodjela.

5. Revizija motuproprija SST, objavljena 21. svibnja 2010. godine, ustanovila je da se ljudi koji se uobičajeno nesavršeno koriste razumom moraju izjednačiti s maloljetnicima (usp. čl. 6 § 1, 1° SST-a). Što se tiče uporabe izraza »ranjiva odrasla osoba«, drugdje opisana kao »svaka osoba u stanju nemoći, tjelesnog ili mentalnog nedostatka ili lišena osobne slobode koji zapravo, čak i povremeno, ograničavaju njezinu sposobnost razumijevanja ili volje ili, u svakom slučaju, sposobnost oduprijeti se kaznenom djelu« (usp. čl. 1 § 2, b VELM-a), treba imati na umu da ta definicija integrira šire slučajeve od onih s obzirom na nadležnost KNV-a, koja ostaje ograničena, pored maloljetnika mlađih od osamnaest godina, i na one koji se »uobičajeno nesavršeno koriste razumom«. Drugim slučajevima osim spomenutih bave se za to nadležne kongregacije (usp. čl. 7 § 1 VELM-a).

6. SST je također uveo (usp. čl. 6 § 1, 2 SST-a) tri nova kaznena djela koja se tiču određene vrste maloljetnika, a to su stjecanje, posjedovanje (čak i privremeno) i distribucija pornografskih slika maloljetnika mlađih od 14 godina (od 1. siječnja 2020. godine: od 18 godina) od klerika u svrhu požude na bilo koji način i bilo kojim instrumentom. Od 1. lipnja do 31. prosinca 2019. stjecanje, posjedovanje i distribucija pornografskog materijala koji uključuje maloljetnike između 14 i 18 godina, a koje su počinili svećenici ili članovi ustanova posvećenog života ili društava apostolskog života, bili su u nadležnosti drugih dikasterija (usp. čl. 1 i 7 VELM-a). Od 1. siječnja 2020. ta nadležnost pripada Kongregaciji za nauk vjere.

7. Naglašuje se da se ova tri kaznena djela mogu kanonski goniti tek počevši od stupanja na snagu SST-a, odnosno od 21. svibnja 2010. Produkcija pornografije s maloljetnicima, s druge strane, pripada vrsti kažnjivog djela navedenog u br. 1 – 4 ovog *Vademecuma* i, prema tome, mora se kanonski goniti i prije tog datuma.

8. Prema zakonu o redovnicima koji pripadaju Latinskoj Crkvi (usp. kan. 695 i dalje ZKP-a), kazneno djelo spomenuto u br. 1 također može dovesti do otpuštanja iz redovničke ustanove. Pri tome treba imati u vidu sljedeće: a) takvo otpuštanje nije kazna, nego upravni akt vrhovnog voditelja; b) kako bi se ono odredilo, potrebno je dosljedno slijediti postupak opisan u kan. 695 st. 2, 699, 700 ZKP-a; c) odluka o otpuštanju prema kan. 700 ZKP-a mora se zatražiti od KNV-a; d) otpuštanje iz ustanove podrazumijeva gubitak članstva u ustanovi i prestanak zavjeta i obveza koje proizlaze iz zavjetovanja (usp. kan. 701 ZKP-a), te zabranu vršenja svetih redova dok se ne potvrde uvjeti spomenuti u kan. 701 ZKP-a. Ista se pravila primjenjuju, s odgovarajućim prilagodbama, i za članove koji su konačno prijelovljeni u družbu apostolskog života (usp. kan. 746 ZKP-a).

II. Što učiniti kada se zaprimi informacija o mogućem kažnjivom djelu (*notitia de delicto*)?

a) Što se podrazumijeva pod *notitia de delicto*?

9. *Notitia de delicto* (usp. kan. 1717 § 1 ZKP-a; kan. 1468 § 1 ZKIC-a; čl. 16 SST-a; čl. 3 VELM-a), koja se ponekad naziva *notitia criminis*, bilo je koja informacija o mogućem kažnjivom djelu koja se na bilo koji način priopći ordinariju ili hijerarhu. Nije prijeko potrebno da ona bude formalna žalba.

10. Ova *notitia* stoga može imati razne izvore: može biti službeno predstavljena ordinariju ili hijerarhu, usmeno ili u pisanom obliku, od navodne žrtve, njezinih skrbnika, ili drugih osoba koje tvrde da su obaviještene o činjenicama; može doći do ordinarija ili hijerarha tijekom izvršavanja njegovih nadzornih dužnosti; civilne vlasti mogu je predstaviti ordinariju ili hijerarhu na način predviđen mjesnim zakonodavstvom; biti distribuirana od strane masovnih medija (uključujući i društvene medije); doći do njegovog znanja raznim glasinama i na bilo koji drugi prikladan način.

11. Katkad *notitia de delicto* može prispjeti iz anonimnog izvora, tj. od nepoznatih ili neprepoznatljivih osoba. Anonimnost žalitelja ne smije automatski učiniti tu *notitiu* lažnom; međutim, iz lako razumljivih razloga, poželjno je biti vrlo oprezan u razmatranju te vrste *notitiae*, koja se apsolutno ne potiče.

12. Na isti način, nije uputno *a priori* odbaciti *notitiu de delicto*, koja dolazi iz izvora čija vjerodostojnost na prvi dojam može izgledati sumnjivo.

13. Katkad *notitia de delicto* ne pruža precizne detalje (imena, mjesta, vremena...). Čak i ako je nejasna i neodređena, ona se mora pravilno procijeniti i, koliko je to moguće, produbiti s dužnom pažnjom.

14. Potrebno je imati na umu da je obavijest o *delictumu graveusu* do koje se došlo pri ispovijedi pod vrlo strogim svezom sakramentalnog pečata (usp. kan. 983 § 1 ZKP-a; kan. 733 § 1 ZKIC-a; čl. 4 § 1, 5 SST-a). Stoga će ispovjednik, koji je tijekom podjeljivanja sakramenta obaviješten o *delictumu graveusu*, morati pokušati nagovoriti pokornika da svoja saznanja obznani na druge načine, kako bi oni koji trebaju mogli pravovremeno reagirati.

15. Vršenje nadzorne dužnosti ordinarija i hijerarha ne predviđa da on mora provoditi kontinuirane istražne provjere svećenika koji su mu podređeni, ali niti mu dopušta da se suzdrži od informiranja o njihovom ponašanju na ovom

području, posebice ako je postao svjestan sumnji, sablažnjivog ponašanja ili ponašanja koje ozbiljno narušavaju red.

b) Koje radnje je potrebno poduzeti kad se zaprimi *notitia de delicto*?

16. Čl. 16 SST (usp. također kan. 1717 ZKP-a i 1468 ZKIC-a) predviđa da se, po primitku *notitiae de delicto*, provede prethodna istraga ako je *notitia de delicto* »*saltem verisimilis*«. Ako se ta vjerodostojnost pokaže neutemeljenom, moguće je ne slijediti *notitiam de delicto*, vodeći računa, međutim, da se dokumentacija čuva zajedno s bilješkom u kojoj se objašnjavaju razlozi takve odluke.

17. Čak i bez izričite zakonske obveze, crkvena vlast podnosi pritužbu nadležnim civilnim vlastima kad god to smatra ključnim za zaštitu oštećene osobe ili drugih maloljetnika od opasnosti od daljnjih kaznenih djela.

18. Uzimajući u obzir delikatnost stvari (primjerice činjenicu da su se grijesi protiv šeste zapovijedi Dekaloga rijetko događali u nazočnosti svjedoka), prosudba o nedostatku vjerodostojnosti (što može dovesti do izostanka preliminarne istrage) donosi se samo u slučaju očigledne nemogućnosti provođenja postupka prema odredbi kanonskog prava: na primjer, ako se čini da u vrijeme kažnjivog djela za koji je optužena, ta osoba još nije bila svećenik; ako je očito da navodna žrtva nije bila maloljetna (u ovom pogledu usp. br. 3); ako je dobro poznata činjenica da prijavljena osoba nije mogla biti prisutna na mjestu zločina u vrijeme počinjenja zlodjela za koje se tereti.

19. Međutim, čak je i u tim slučajevima poželjno da ordinarij ili hijerarh obavijesti KNV o *notitiae de delicto* i odluci o odgodi prethodne istrage zbog očiglednog nedostatka vjerodostojnosti.

20. U ovom slučaju treba imati na umu da, čak iako se ne radi o kaznenom djelu na štetu maloljetnika, ali svakako o neprimjerenom i nepromišljenom ponašanju, ako je to potrebno radi zaštite općeg dobra i izbjegavanja sablazni, pripada u ovlasti ordinarija ili hijerarha da poduzme druge administrativne mjere protiv prijavljene osobe (primjerice, ograničenja službe) ili da joj se nametnu kazneni lijekovi navedeni u kan. 1339 ZKP-a, kako bi se spriječila kažnjiva djela (usp. kan. 1312 § 3 ZKP-a), ili javni ukor naveden u kan. 1427 ZKIC-a. A ako je došlo do kažnjivih djela *non graviora*, ordinarij ili hijerarh mora poduzeti pravne mjere prilagođene okolnostima.

21. Prema kan. 1717 ZKP-a i kan. 1468 ZKIC-a, zadatak obaviti prethodnu istragu pripada ordinariju ili hijerarhu koji je zaprimio *notitiam de delicto* ili pak prikladnoj osobi koju je odredio. Bilo kakav propust ove dužnosti mogao bi predstavljati zločin kažnjiv prema ZKP-a, ZKIC-a i motupropriju *Poput brižne majke*, kao i prema čl. 1 st. 1, b VELM-a.

22. Ordinarij ili hijerarh koji ima tu zadaću može biti onaj prijavljenog svećenika ili, u protivnome, ordinarij ili hijerarh mjesta u kojem su se navodna kažnjiva djela dogodila. U tom je slučaju lako razumjeti uputnost da se aktiviraju komunikacija i suradnja između različitih zainteresiranih ordinarija, kako bi se izbjegao sukob nadležnosti ili dupliciranje posla, posebice ako se radi o redovniku.

23. Ako ordinarij ili hijerarh naiđe na probleme u pokretanju ili provođenju preliminarne istrage, trebao bi se bez odlaganja obratiti KNV-u za savjet ili za razrješavanje bilo kakvih nejasnoća.

24. Može se dogoditi da je *notitia de delicto* izravno dospjela u KNV, bez posredovanja ordinarija ili hijerarha. U tom slučaju, KNV može od njega tražiti da provede istragu ili, prema čl. 17 SST-a, provesti je sam.

25. KNV, prema vlastitoj prosudbi, po izričitom zahtjevu ili ako to bude potrebno, također može zatražiti od nekog trećeg ordinarija ili hijerarha da provede preliminarnu istragu.

26. Prethodna kanonska istraga mora se provesti bez obzira na postojanje odgovarajuće istrage od strane civilnih vlasti. Međutim, ako državni zakon nalaže zabranu istraga paralelnih s državnima, nadležno crkveno tijelo suzdržava se od pokretanja prethodne istrage i obavještava KNV o onome što je prijavljeno, prilažući bilo kakav koristan materijal. Ako se čini prikladnim pričekati kraj državne istrage kako bi na kraju dobili rezultate ili druge vrste motivacije, dobro je da se ordinarij ili hijerarh u vezi s tim savjetuju sa KNV-om.

27. Istražna aktivnost mora se provoditi u skladu s civilnim zakonima države (usp. članak 19. VELM-a).

28. Poznato je da, čak i za kažnjiva djela o kojima govorimo, postoji zastara kaznenog progona koja je vremenom znatno varirala. Vremenski rokovi koji su trenutačno na snazi definirani su čl. 7 SST-a [1]. Međutim, budući da isti čl. 7 § 1 SST dopušta KNV-u da odstupa od zastare u pojedinačnim slučajevima, ordinarij ili hijerarh koji je utvrdio da je proteklo vrijeme zastare, također mora nastaviti s *notitia de delicto* i bilo kojom prethodnom istragom, priopćavajući rezultate KNV-u, koji je jedini odgovoran za presudu o pridržavanju zastare ili o odstupanju od nje. Pri prijenosu dokumenata, ordinarij ili hijerarh može prigodno izraziti vlastito mišljenje o bilo kojem odstupanju od zakonskog roka, navodeći razloge za takvu odluku na temelju trenutačnih okolnosti (npr. zdravstveno stanje ili dob klerika, njegova mogućnost da ostvari svoje pravo na obranu, šteta nastala navodnom kaznenom radnjom, prouzrokovana sablazan).

29. U tim osjetljivim prethodnim radnjama, ordinarij ili hijerarh se može obratiti savjetnicima KNV-a (u bilo kojem trenutku tijekom rješavanja slučaja), kao i slobodno se savjetovati sa stručnjacima na području kanonskoga kaznenog prava. Međutim, u potonjem slučaju valja pripaziti na izbjegavanje neprimjerenog ili nezakonitog širenja informacija u javnosti koje bi mogle ugroziti moguću naknadnu prethodnu istragu ili stvoriti dojam da su već sa sigurnošću definirane činjenice ili krivnja dotičnog klerika.

30. Treba napomenuti da je u toj fazi već potrebno obdržavati službenu tajnu. Međutim, potrebno je imati na umu da osoba koja prijavljuje kažnjivo djelo, osoba koja tvrdi da je povrijeđena i svjedoci ne mogu biti podvrgnuti bilo kojoj

obvezi šutnje u vezi sa činjenicama.

31. U skladu sa čl. 2 § 3 VELM-a, ordinarij koji je primio *notitiu de delicto* mora je bez odgađanja prenijeti ordinariju ili hijerarhu mjesta u kojem su se događaji odvijali, kao i vlastitom ordinariju ili hijerarhu prijavljene osobe, to jest, u slučaju redovnika, njegovom višem poglavaru ako je vlastiti ordinarij, a u slučaju dijecezanskog svećenika, ordinariju biskupije ili eparhijskom biskupu inkardinacije. Ako mjesni ordinarij ili hijerarh i vlastiti ordinarij ili hijerarh nisu ista osoba, poželjno je da uspostave kontakt kako bi se dogovorili tko će provesti istragu. U slučaju da se prijava podnosi na člana ustanove posvećenog života ili družbe apostolskog života, viši poglavar će također izvijestiti vrhovnog voditelja, a u slučaju ustanova i družbi biskupijskog prava, također i referentnog biskupa.

III. Kako se odvija prethodna istraga?

32. Prethodna istraga odvija se prema kriterijima i postupcima navedenim u kan. 1717 ZKP-a ili 1468 ZKIC-a, koji se donose u nastavku.

a) Što je prethodna istraga?

33. Uvijek se mora imati na umu da prethodna istraga nije postupak, a svrha joj nije postizanje moralne sigurnosti u pogledu razotkrivanja činjenica koje su predmet optužbe. Ona služi za: a) prikupljanje korisnih podataka za produbljanje *notitiae de delicto*; i b) potvrđivanje vjerodostojnosti, odnosno definiranje onoga što se naziva *fumus delicti*, odnosno dovoljnu zakonsku i činjeničnu osnovu da se optužba smatra vjerodostojnom.

34. Zbog toga razloga, kako navode kanoni citirani u br. 32, prethodna istraga mora prikupiti detaljnije informacije o *notitia de delicto* s obzirom na činjenice, okolnosti i njihovu vjerodostojnost. Nije potrebno provoditi detaljno prikupljanje dokaza (svjedočenja, procjene) već u ovoj fazi, to će biti zadatak eventualnog kaznenog postupka koji će uslijediti. Važno je rekonstruirati, koliko je to moguće, podatke na kojima se temelji optužba, broj i vrijeme kažnjivih djela, njihove okolnosti, osobne podatke navodnih žrtava, dodajući početnu procjenu bilo kakve fizičke, psihološke i moralne štete. Mora se paziti da se naznače moguće poveznice s unutarnjim sakramentalnim forumom (s tim u vezi, međutim, uzeti u obzir zahtjeve iz čl. 24 SST-a [2]). Neka se također dodaju sva ostala kažnjiva djela koja se pripisuju optuženiku (usp. čl. 8 § 2 SST-a [3]) i navedu problematične činjenice koje proizlaze iz njegovog biografskog profila. Moglo bi biti prikladno prikupiti svjedočenja i dokumente bilo koje vrste i podrijetla (uključujući rezultate istraga ili sudjenja koje su provele civilne vlasti), a koji bi se mogli pokazati stvarno korisnima za potkrepljivanje i utvrđivanje vjerodostojnosti optužbe. Već je moguće naznačiti eventualne izuzimajuće, olakšavajuće ili otežavajuće okolnosti, kako to zahtijeva zakon. Također, od sada može biti korisno prikupljati izjave o vjerodostojnosti o podnositeljima pritužbi i navodnim žrtvama. U *Dodatku* ovom *Vademecumu* nalazi se sažetak korisnih podataka, koji će oni koji provode prethodnu istragu željeti imati na umu te pravovremeno ispuniti (usp. br. 69).

35. Ako se tijekom prethodne istrage sazna za druge *notitiae de delicto*, neka se one detaljnije istražuju u istoj istrazi.

36. Kao što je spomenuto, stjecanje rezultata civilnih istraga (ili cijelog postupka pred Državnim sudom) moglo bi učiniti prethodnu kanonsku istragu suvišnom. Međutim, dužna pažnja mora se posvetiti ocjenjivanju civilnih istraga od strane onih koji moraju provesti prethodnu istragu, jer se njihovi kriteriji (na primjer s obzirom na vrijeme zastare, vrstu kaznenog djela, dob žrtve...) mogu značajno razlikovati s obzirom na propise kanonskog prava. Također bi u ovom slučaju bilo uputno, ako postoje bilo kakve nejasnoće, pribjeći savjetovanju s KNV-om.

37. Prethodna istraga također može biti suvišna u slučaju notornog i neupitnog kaznenog djela (na primjer, kroz pribavljanje civilnih procesnih dokumenata ili priznanje klerika).

b) Koje se pravne radnje moraju poduzeti kako bi se započela prethodna istraga?

38. Ako ordinarij ili nadležni hijerarh smatra prikladnim koristiti usluge druge odgovarajuće osobe za provođenje istrage (usp. br. 21), on će je odabrati prema kriterijima navedenim u kan. 1428 §§ 1-2 ZKP-a ili 1093 ZKIC-a [4].

39. Pri imenovanju onih koji provode istragu, uzimajući u obzir suradnju koju mogu pružiti laici u skladu s kan. 228 ZKP-a i 408 ZKIC-a (usp. čl. 13 VELM-a), ordinarij ili hijerarh treba imati na umu da, prema kan. 1717 § 3 ZKP-a i 1468 § 3 ZKIC-a, ako se kasnije provede sudski kazneni postupak, ista osoba u njemu ne može obavljati funkciju suca. Praksa sugerira da se isti kriterij koristi za imenovanje delegata i prisjednika u slučaju izvanparničnog postupka.

40. Prema kan. 1719 ZKP-a i 1470 ZKIC-a, ordinarij ili hijerarh mora izdati odluku kojom se otvara prethodna istraga, u kojoj imenuje osobu koja provodi istragu, naznačujući u tekstu da ima ovlasti iz kan. 1717 § 3 ZKP-a ili 1468 § 3 ZKIC-a.

41. Iako zakon to izričito ne predviđa, preporučljivo je imenovanje bilježnika svećenika (usp. kan. 483 § 2 ZKP i kan. 253 § 2 ZKIC, gdje su naznačeni drugi kriteriji za izbor), koji pomaže onima koji provode prethodnu istragu, u svrhu jamčenja autentičnosti akata koje je on sastavio (usp. kan. 1437 § 2 ZKP-a i 1101 § 2 ZKIC-a).

42. Međutim, treba napomenuti da, s obzirom na to da nije riječ o parničkim spisima, prisustvo bilježnika nije potrebno za njihovu valjanost (*ad validitatem*).

43. Imenovanje promicatelja pravde nije predviđeno u fazi prethodne istrage.

c) Koje se dopunske radnje mogu ili trebaju poduzeti tijekom prethodne istrage?

44. Kan. 1717 § 2 ZKP-a i 1468 § 2 ZKIC-a i čl. 4 § 2 i 5 § 2 VELM-a odnose se na zaštitu dobrog glasa uključenih osoba

(optuženi, navodne žrtve, svjedoci), tako da prijavljivanje ne može stvoriti predrasude, odmazdu i diskriminaciju. Tko provodi prethodnu istragu, mora stoga imati ovu posebnu pozornost, poduzimajući sve mjere predostrožnosti u istu svrhu, jer je pravo vjernika na dobar glas zajamčeno kan. 220 ZKP-a i 23 ZKIC-a. Međutim, valja napomenuti da ovi kanoni štite od nelegitimnih povreda ovog prava: ako je opće dobro u opasnosti, širenje vijesti o postojanju optužbe ne mora nužno predstavljati kršenje dobrog glasa. Nadalje, uključene osobe trebaju biti obaviještene da u slučaju sudskog oduzimanja ili naloga za dostavljanje istražnih dokumenata od civilnih vlasti, Crkva više neće moći jamčiti povjerljivost iskaza i dokumentacije stečene u kanonskoj istrazi.

45. U svakom slučaju, pogotovo kada se moraju dati javna priopćenja o tom pitanju, potreban je oprez pri davanju podataka o činjenicama, na primjer korištenjem poopćene i jezgrovite forme, izbjegavanjem senzacionalnih najava, potpunim suzdržavanjem od bilo kakve prethodne prosudbe o krivnji ili nevinosti prijavljene osobe (koju će odrediti samo prigodno, eventualno sudsko postupanje s ciljem provjere osnova optužbe), pridržavajući se svake želje za poštivanjem povjerljivosti izražene od navodnih žrtava.

46. Budući da, kao što je spomenuto, u ovoj fazi još nije moguće definirati moguću krivnju prijavljene osobe, potrebno je s velikom pažnjom izbjegavati bilo kakvu izjavu – posredstvom javne ili privatne komunikacije – u ime Crkve, ustanove ili družbe ili osobno, jer bi to moglo predstavljati anticipaciju presude o meritumu činjenica.

47. Također treba imati na umu da prijave, postupanja i odluke u vezi s kažnjivim djelima iz čl. 6 SST-a podliježu službenoj tajni. To ne sprječava podnositelja prijave – posebice ako se također namjerava obratiti civilnim vlastima – da svoje postupke javno obznani. Nadalje, budući da nisu svi oblici *notitia de delicto* prijave, moguće je procijeniti kada obdržavati tajnost, imajući uvijek na umu poštivanje dobrog glasa, o čemu je u br. 44.

48. Ponovno u vezi s prethodnim, potrebno je naglasiti postojanje ili nepostojanje obveze obavještavanja civilnih vlasti o primljenoj *notitii de delicto* i otvorenoj prethodnoj istrazi ordinarija ili hijerarha. Primjenjiva su dva načela: a) moraju se poštivati zakoni države (usp. članak 19. VELM-a); b) mora se poštovati volja navodne žrtve, pod uvjetom da nije u suprotnosti s državnim zakonodavstvom i – o čemu će biti riječi (br. 56) – poticanjem izvršavanja njezinih dužnosti i prava pred državnim vlastima, vodeći računa da se zadrži dokumentirani trag ove sugestije, izbjegavajući bilo kakav odvrćajući oblik nastupanja prema navodnoj žrtvi. U tom smislu uvijek treba poštivati sve konvencije (konkordate, sporazume, ugovore) koje je Apostolska Stolica potpisala s državnim vlastima.

49. Kada državni zakoni zahtijevaju od ordinarija ili hijerarha da preda informacije o *notitii de delicto*, potrebno ih se pridržavati čak i ako se predviđa da, prema državnim zakonima, neće biti otvaranja postupka (primjerice zbog zastare ili različitih odredbi u vezi s vrstom kaznenog djela).

50. Ako državna pravosudna tijela izdaju izvršnu i legitimnu naredbu kojom se zahtijeva predaja dokumenata u vezi s uzrocima ili nalažu njihovo sudsko oduzimanje, ordinarij ili hijerarh mora surađivati s civilnim vlastima. Ako postoje sumnje u opravdanost takvog zahtjeva ili oduzimanja, ordinarij ili hijerarh može se obratiti pravnim stručnjacima o pravnim lijekovima predviđenim mjesnim zakonodavstvom. U svakom slučaju, poželjno je odmah obavijestiti papinskoga predstavnika.

51. Ako je potrebno saslušati maloljetnika ili s njim izjednačenu osobu, usvajaju se državni zakoni referentne zemlje i metode primjerene dobi i stanju, dopuštajući primjerice da maloljetnika prati odrasla osoba kojoj vjeruje te izbjegavajući kontakt izravno s optuženim.

52. U fazi prethodne istrage, posebno osjetljiva zadaća koja je u nadležnosti ordinarija ili hijerarha jest odlučiti hoće li i kada o tome obavijestiti optuženog.

53. Za tu zadaću ne postoji jedinstveni kriterij, niti izričite zakonske odredbe. Potrebno je procijeniti sva dobra koja su posrijedi: osim zaštite dobrog glasa dotičnih osoba, mora se uzeti u obzir i, primjerice, rizik od kompromitiranja prethodne istrage, sablazan vjernikâ, prilika da se prvo prikupe svi dokazi koji bi mogli biti korisni ili potrebni.

54. Ako se donese odluka da će se saslušati prijavljenu osobu, s obzirom na to da je ovo faza prije suđenja, nije obvezno imenovati službenog odvjetnika. Ako se to smatra prikladnim, može se, međutim, poslužiti pomoću odvjetnika po svom izboru. Osobi koja je prijavljena ne može se nametnuti prisega (usp. analogno, kan. 1728 § 2 ZKP-a i 1471 § 2 ZKIC-a).

55. Crkvene vlasti moraju osigurati da se s navodnom žrtvom i njezinom obitelji postupa dostojanstveno i s poštovanjem, te im moraju pružiti gostoprimstvo, saslušati ih i dati im podršku, također putem određenih usluga, kao i duhovnu, medicinsku i psihološku pomoć, ovisno o konkretnom slučaju (usp. čl. 5 VELM-a). Isto se može učiniti i u slučaju optuženoga. Međutim, potrebno je uvijek izbjegavati ostavljanje dojma da se žele anticipirati rezultati istrage.

56. Posve je neophodno da se u ovoj fazi izbjegne bilo koji čin koji bi navodne žrtve mogle protumačiti kao prepreku ostvarivanju njihovih građanskih prava pred državnim vlastima.

57. Tamo gdje postoje državne ili crkvene strukture informiranja i podrške navodnim žrtvama ili savjetovanja za crkvene vlasti, dobro je uputiti se i na njih. Svrha ovih struktura je ponuditi savjete, smjernice i pomoć, a njihove analize ni na koji način ne predstavljaju kanonske procesne odluke.

58. U svrhu zaštite dobrog glasa uključenih osoba i zaštite javnog dobra, kao i izbjegavanje nekih drugih čimbenika (primjerice širenje sablazni, rizik od prikriivanja budućih dokaza, uporaba prijetnji ili drugoga ponašanja usmjerenoga na odvrćanje navodne žrtve od ostvarivanja vlastitih prava, zaštite drugih mogućih žrtava), prema čl. 19 SST-a ordinarij ili

hijerarh ima pravo, od početka prethodne istrage, izreći mjere predostrožnosti navedene u kan. 1722 ZKP-a i 1473 ZKIC-a [5].

59. Mjere predostrožnosti navedene u ovim kanonima čine iscrpan popis, tj. može se odabrati isključivo jedna ili više od njih.

60. To ne sprječava ordinarija ili hijerarha da izrekne druge disciplinske mjere, u skladu s vlastitim ovlastima, koje se, strogo govoreći, ne mogu definirati kao »mjere predostrožnosti«.

d) Kako se izriču mjere predostrožnosti?

61. Prvo, treba reći da mjera predostrožnosti nije kazna (jer se kazne izriču tek na kraju kaznenog postupka), već upravni akt čije su svrhe opisane spomenutim kanonima 1722 ZKP-a i 1473 ZKIC-a. Dotičnoj stranci treba jasno dati do znanja da mjera nije kaznene naravi, kako ne bi pomislila da je već od početka osuđivana ili kažnjavana. Također se mora naglasiti da mjere predostrožnosti moraju biti opozvane ako prestane razlog za njih i da one same prestanu zaključenjem eventualnog kaznenog postupka. Nadalje, one se mogu preinačiti (učiniti više ili manje ozbiljnima), ako okolnosti to zahtijevaju. Ipak, pri prosudbi je li prestao razlog zbog kojega su donesene, potiču se posebna razboritost i razlučivanje; te nije isključeno da se – nakon opoziva – mogu ponovno nametnuti.

62. Često se primjećuje da se još uvijek koristi stara terminologija suspenzije *a divinis* kako bi se ukazalo na zabranu vršenja svetih redova nametnutu svećeniku kao mjera predostrožnosti. Dobro je izbjeći ovu denominaciju, kao i suspenziju *ad cautelam*, jer je u važećem zakonodavstvu suspenzija kaznena mjera i u ovoj se fazi još uvijek ne može izreći. Pravilno će se odredba nazvati, na primjer, zabranom ili ograničavanjem vršenja svetih redova.

63. Treba izbjegavati izbor jednostavnog prijenosa na drugu službu, u drugu biskupiju ili vjersku kuću dotičnog klerika, vjerujući da njegovo uklanjanje s mjesta navodnog zločina ili od navodnih žrtava predstavlja zadovoljavajuće rješenje slučaja.

64. Mjere predostrožnosti iz br. 58 nameću se legitimno priopćenom pojedinačnom odlukom (usp. kan. 49 i dalje i 1319 ZKP-a i 1406 i 1510 i dalje ZKIC-a).

65. Potrebno je imati na umu da će, kad se odluči o izmijeni ili opozivu mjera predostrožnosti, to biti potrebno učiniti posebnom odlukom koja je legitimno priopćena. To, međutim, neće biti potrebno na kraju eventualnog suđenja, jer u tom trenutku one prestaju vrijediti snagom zakona.

e) Što učiniti kako bi se zaključila prethodna istraga?

66. Preporučuje se, radi pravičnosti i razumnog vršenja pravde, da trajanje prethodne istrage odgovara svrsi istrage, a to je procjena vjerodostojnosti *notitie de delicto*, a time i postojanja *fumusa delicti*. Neopravdano produljenje prethodne istrage može predstavljati čin nemara crkvene vlasti.

67. Ako je istragu provodila prikladna osoba koju je imenovao ordinarij ili hijerarh, ona će dostaviti sve dokumente istrage zajedno s vlastitom procjenom rezultata istrage.

68. Prema kan. 1719 ZKP-a i 1470 ZKIC-a, ordinarij ili hijerarh mora odrediti zatvaranje prethodne istrage.

69. Prema čl. 16 SST-a, nakon završetka prethodne istrage, bez obzira na njezin ishod, ordinarij ili hijerarh dužan je čim prije poslati autentičnu kopiju relevantnih dokumenata KNV-u. Kopiji dokumenata i popunjenom formularu (koji može naći u Prilogu), trebao bi dodati svoje mišljenje o rezultatima istrage (*votum*), nudeći i svoje prijedloge kako postupiti (primjerice, ako smatra primjerenim pokretanje kaznenog postupka, i to koje vrste; može li se kazna koju izriču civilne vlasti smatrati dovoljnom; je li poželjna primjena upravnih mjera ordinarija ili hijerarha; je li potrebno pozivati se na zastaru kažnjivog djela ili odobriti izuzeće).

70. U slučaju da je ordinarij ili hijerarh koji je izvršio prethodnu istragu viši poglavar, dobro je da kopiju dosjea istrage pošalje i vrhovnom voditelju (ili referentnom biskupu, u slučaju ustanove ili družbe biskupijskog prava), jer su to osobe s kojima će KNV redovito komunicirati u nastavku. Zauzvrat, vrhovni će voditelj poslati svoje mišljenje KNV-u, kao u br. 69.

71. Ako ordinarij koji je izvršio prethodnu istragu nije ordinarij mjesta u kojem je počinjeno navodno kazneno djelo, on dostavlja rezultate istrage potonjemu.

72. Spisi se šalju u jednom primjerku; korisno je da ih ovjeri bilježnik, koji će biti jedan od članova kurije, ako jedan takav nije imenovan za prethodnu istragu.

73. Kan. 1719 ZKP-a i 1470 ZKIC-a predviđaju da se izvornik svih akata čuva u tajnom arhivu kurije.

74. Opet prema čl. 16 SST-a, nakon što se dokumenti preliminarne istrage pošalju KNV-u, ordinarij ili arhijerej će morati pričekati komunikaciju ili upute u vezi s tim iz KNV-a.

75. Jasno je da, ako se u međuvremenu pojave drugi elementi koji se odnose na preliminarnu istragu ili na nove optužbe, oni se što je prije moguće šalju KNV-u, uz ono što već postoji. Ako se čini korisnim ponovno otvoriti preliminarnu istragu zbog ovih elemenata, potrebno je odmah obavijestiti KNV.

IV. Što KNV može učiniti u ovom trenutku?

76. Nakon primanja spisa prethodne istrage, KNV obično daje neposredne povratne informacije ordinariju, hijerarhu, vrhovnom voditelju (u slučaju redovnika također Kongregaciji za ustanove posvećenog života i društava apostolskog života; klerika koji pripadaju istočnim crkvama, Kongregaciji za istočne crkve; konačno, Kongregaciji za evangelizaciju naroda ako svećenik pripada teritoriju koji podliježe tom dikasteriju), komunicirajući – ako to već prije nije bilo učinjeno – broj protokola koji odgovara slučaju. Na taj se broj mora prizvati za bilo kakvu naknadnu komunikaciju s KNV-om.

77. Nakon pažljiva proučavanja dokumenata, KNV-u se otvaraju razne mogućnosti za djelovanje: arhiviranje slučaja; traženje produblivanja prethodne istrage; izricanje nekaznenih disciplinskih mjera, obično pomoću kaznenih zapovijedi; izricanje kaznenih lijekova ili pokora, ili pak ukora ili opomena; otvaranje kaznenog postupka; određivanje drugih načina pastoralne skrbi. Donesena odluka dostavlja se ordinariju zajedno s odgovarajućim uputama za njezino provođenje.

a) Što su nekaznene disciplinske mjere?

78. Nekaznene disciplinske mjere pojedinačni su upravni akti (tj. akti ordinarija ili hijerarha ili čak KNV-a) pomoću kojih se optuženome nalaže da nešto učini ili ne učini. U tim se slučajevima obično nameću ograničenja u vršenju svetih redova, više ili manje proširena u odnosu na slučaj, kao i katkad obveza boravka na određenom mjestu. Naglašuje se da to nisu kazne, već upravni akti kojima se jamči i štiti opće dobro i crkvena disciplina te izbjegava sablazan vjernika.

b) Što je kaznena zapovijed?

79. Uobičajeni oblik kojim se izriču ove mjere jest kaznena zapovijed prema odredbama kan. 1319 § 1 ZKP-a i 1406 § 1 ZKIC-a. Kan. 1406 § 2 ZKIC-a izjednačava je s opomenom s prijetnjom kaznom.

80. Formalnosti potrebne za zapovijed su one već spomenute (kan. 49 i dalje ZKP-a i 1510 i dalje ZKIC-a). Međutim, da bi to bila kaznena zapovijed, kazna mora biti jasno naznačena u tekstu u slučaju da primatelj zapovijedi krši mjere koje su mu izrečene.

81. Treba zapamtiti da se, prema kan. 1319 § 1 ZKP-a, kaznenom zapovijedu ne mogu izreći trajne okajničke kazne; nadalje, kazna mora biti jasno određena. Ostala izuzeća kazni predviđene su kan. 1406 § 1 ZKIC-a za vjernike istočnog obreda.

82. Ovaj upravni akt dopušta útok u skladu sa zakonskim odredbama.

c) Što su kazneni lijekovi, pokore i javni prijekori?

83. Za definiciju kaznenih lijekova, pokora i javnih prijekora, vidi kan. 1339 i 1340 § 1 ZKP-a i 1427 ZKIC-a [6].

V. Koje su odluke moguće u kaznenom postupku?

84. Odluke na kraju kaznenog postupanja, bilo sudskog bilo prema izvansudskoj odluci, mogu imati tri vrste ishoda:

– *osuđujući (constat)*, ako se s moralnom sigurnošću utvrdi da je optuženi kriv za kažnjivo djelo koje mu se pripisuje. U ovom slučaju, vrsta izrečene ili proglašene kanonske sankcije mora biti posebno naznačena;

– *oslobađajući (constat de non)*, ako se s moralnom sigurnošću utvrdi da optuženik nije kriv, jer činjenica ne postoji, optuženi je nije počinio, činjenica zakonom nije predviđena kao kažnjivo djelo ili je počinjena od osobe koju se ne može optužiti;

– *otpuštajući (non constat)*, ako nije bilo moguće postići moralnu sigurnost u pogledu krivnje optuženika, jer nema uopće ili nije dovoljan ili je proturječan dokaz da činjenica postoji, da je optuženi počinio nedjelo ili da je zločin počinila osoba koju se može optužiti.

Postoji mogućnost osiguranja javnog dobra ili dobra optuženika odgovarajućim upozorenjima, kaznenim lijekovima i drugim načinima koje nalaže pastoralna skrb (usp. kan. 1348 ZKP-a).

U odluci (presudom ili odlukom) morat će se naznačiti na koji se od tri gore navedena ishoda odnosi, kako bi bilo jasno je li utvrđeno, *utvrđeno da nije* ili *nije utvrđeno*.

VI. Koji su kazneni postupci mogući?

85. Prema zakonskoj odredbi, moguća su tri kaznena postupka: sudski kazneni postupak; postupanje po izvansudskoj odluci; te postupak uveden čl. 21 § 2, 2 SST-a.

86. Postupak predviđen u čl. 21 § 2, 2 SST-a [7] rezerviran je za vrlo ozbiljne slučajeve, završava izravnom odlukom rimskog prvosvećenika i u svakom slučaju predviđa da je, čak i ako je počinjenje kaznenog djela očito, optuženom zajamčeno ostvarivanje prava na obranu.

87. Što se tiče sudskog kaznenog postupka, upućuje se na posebne odredbe zakona, kako odgovarajućih zakonika, tako i članaka 8-15, 18-19, 21 § 1, 22-31 SST-a.

88. Sudski kazneni postupak ne zahtijeva dvostruko usklađenu presudu, stoga odluka koju je eventualni drugostupanjski sud donio presudom određuje *res iudicata* (vidi također članak 28 SST-a). Protiv presude koja je postala pravomoćna

moguć je samo *restitutio in integrum*, pod uvjetom da se ostvare elementi koji čine njenu nepravdu očitom (usp. kan. 1645 ZKP-a, ZKIC-a 1326), ili ništovna žalba (usp. kan. 1619 i dalje ZKP-a, 1302 i dalje ZKIC-a). Sudište oformljeno za ovu vrstu postupka uvijek je kolegijalno i sastoji se od najmanje tri suca. Pravo priziva na prvostupanjsku kaznu ne uživa samo optužena strana koja sebe smatra nepravdom oštećenom presudom, već i promicatelj pravde KNV (usp. čl. 26 § 2 SST-a).

89. Prema čl. 16 i 17 SST-a, sudski kazneni postupak može se provesti na KNV-u ili povjeriti nižem sudu. U vezi s takvom odlukom šalje se posebno izvršno pismo zainteresiranim stranama.

90. Čak i tijekom kaznenog postupanja, bilo sudskog bilo po izvansudskoj odluci, optuženom se mogu izreći mjere predostrožnosti iz br. 58-65.

a) Što je postupanje po izvansudskoj odluci?

91. Postupanje po izvansudskoj odluci, koje se katkad naziva i »upravni kazneni postupak«, oblik je kaznenog postupka koji smanjuje formalnosti predviđene sudskim postupkom, kako bi se ubrzao tijek pravde, bez umanjavanja procesnih jamstava koja predviđa postupak (usp. kan. 221 ZKP-a i 24 ZKIC-a).

92. Za kažnjiva djela rezervirana KNV-u, čl. 21 § 2, 1 SST-a, odstupajući od kan. 1720 ZKP-a i 1486 ZKIC-a, predviđa da će samo KNV, u pojedinačnim slučajevima, po službenoj dužnosti ili na zahtjev ordinarija ili hijerarha, odlučiti hoće li nastaviti na prije spomenut način.

93. Poput sudskog postupka, postupanje prema izvansudskoj odluci također se može provoditi na KNV-u ili biti povjereno nižoj instanci, odnosno ordinariju ili hijerarhu optuženika, ili trećim stranama koje je za to odredio KNV, na eventualan zahtjev ordinarija ili hijerarha. U vezi s takvom odlukom, posebno se izvršno pismo šalje zainteresiranim strankama.

94. U dvama zakonima se postupanje po izvansudskoj odluci odvija uz malo drukčije formalnosti. Ako postoje nejasnoće u vezi sa zakonom na koji se referirati (primjerice u slučaju klerika latinskog obreda koji djeluju u istočnim crkvama ili klerika istočnog obreda koji djeluju u latinskim crkvenim oblastima), sa KNV-om će biti potrebno razjasniti koji zakonik slijediti i, u skladu s time, strogo se pridržavati ove odluke.

b) Kako se prema ZKP-u vodi postupanje prema izvansudskoj odluci?

95. Kad ordinarij od KNV-a dobije zadatak provođenja postupanja po izvansudskoj odluci, prvo mora odlučiti hoće li osobno predsjedati ili imenovati svog delegata. Također mora imenovati dva prisjednika, koji će pomagati njemu ili njegovom predstavniku u fazi vrednovanja. Za njihov izbor možda bi bilo prikladno slijediti kriterije navedene u kan. 1424 i 1448 § 1 ZKP-a. Također je potrebno imenovati bilježnika, prema kriterijima navedenim u br. 41. Imenovanje promicatelja pravde nije predviđeno.

96. Spomenuta imenovanja vrše se posebnom odlukom. Službenici su dužni položiti prisegu da će vjerno ispunjavati primljeni zadatak, poštujući tajnu. Prisega mora biti registrirana u dokumentima.

97. Nakon toga, ordinarij (ili njegov delegat) mora započeti postupak odlukom kojom se poziva optuženi. Ova odluka mora sadržavati: jasnu naznaku pozvane osobe, mjesta i vremena u kojemu će se morati pojaviti, svrhu zbog koje je pozvana, to jest dati joj na znanje optužbu (koju će se sažeti u tekstu odluke) i odgovarajuće dokaze (koje nije potrebno navesti već u odluci) te mogućnost ostvarivanja prava na obranu.

98. Iako to zakonom nije izričito predviđeno za slučaj postupanja prema izvansudskoj odluci, ipak, s obzirom na to da je riječ o kaznenoj stvari, vrlo je prikladno da optuženi, u skladu s odredbama kan. 1723 i 1481, §§ 1-2. ZKP-a, ima zastupnika i/ili odvjetnika koji će mu pomagati, a kojega je sam izabrao ili – ako to ne učini – imenovanoga po službenoj dužnosti. Ime odvjetnika mora se dostaviti ordinariju (ili njegovom delegatu) prije sjednice na kojoj će se priopćiti optužba i dokazi s određenim vjerodostojnim nalogom punomoćnika prema kan. 1484 § 1 ZKP-a, za potrebne provjere odlika koje zahtijeva kan. 1483 ZKP-a [8].

99. Ako optuženi odbije ili zanemari pojavljivanje, ordinarij (ili njegov delegat) razmotrit će hoće li uputiti drugi poziv.

100. Optuženika koji odbije ili zanemari pojavljivanje na prvi ili drugi poziv treba upozoriti da će se suđenje nastaviti unatoč njegovoj odsutnosti. Te se informacije već mogu dati u vrijeme prvog poziva. Ako je optuženi zanemario ili odbio pojaviti se, ta se činjenica bilježi i nastavlja se dalje.

101. Jednom kad stignu dan i vrijeme sjednice na kojoj će se priopćiti optužba i dokazi, optuženiku i eventualnom odvjetniku koji ga prati dostavlja se spis dokumenata prethodne istrage. Obznani se obveza poštivanja službene tajne.

102. Posebnu pozornost treba obratiti na činjenicu da je, ako slučaj uključuje sakrament pokore, potrebno poštivati odredbe čl. 24 SST-a, koji predviđa da se optuženom ne priopći ime navodne žrtve, osim ako nije izričito pristala otkriti ga.

103. Nije obvezno sudjelovanje prisjednika na sjednici obavještanja.

104. Obavijest o optužbi i dokazima vrši se kako bi se optuženom pružila prilika da se brani (usp. kan. 1720, 1 ZKP-a).

105. Pod *optužbom* podrazumijeva se kažnjivo djelo za koje navodna žrtva ili druga osoba tvrdi da se dogodilo, prema

onome što je pronađeno tijekom prethodne istrage. Podnošenje optužbe znači, stoga, upoznati optuženoga s kažnjivim djelom koje mu se pripisuje, u skladu sa svime onime što ga oblikuje (primjerice, mjesto događaja, broj i moguća imena navodnih žrtava, okolnosti).

106. Pod *dokazima* podrazumijeva se skup cjelokupnog materijala prikupljenog tijekom prethodne istrage te bilo kojeg drugoga prikupljenog materijala: prije svega zapisnika optužbi koje su iznijele navodne žrtve; zatim relevantni dokumenti (primjerice medicinska kartoteka, razmjena prepiske uključujući i elektroničkim putem, fotografije, dokazi o kupnji, izvodi s bankovnih računa); zapisnici o izjavama eventualnih svjedoka; i, na kraju, eventualne stručne procjene (medicinske – uključujući psihijatrijske, psihološke, grafološke) koje je osoba koja je provodila istragu prikupila ili dala izvršiti. Neka se poštuju sva pravila o povjerljivosti predviđena civilnim zakonodavstvom.

107. Sav navedeni materijal naziva se *dokazima* jer, iako je prikupljen u pretprocesnoj fazi, ipak kada se pokrene postupanje prema izvansudskoj odluci, automatski postaje dio dokaza.

108. U bilo kojoj fazi postupka dopušteno je da ordinarij ili njegov delegat dogovore prikupljanje dodatnih dokaza, ako im se to čini prikladnim na temelju rezultata prethodne istrage. To se također može dogoditi na temelju tvrdnji optuženika u fazi obrane. Rezultati će, naravno, biti predstavljeni optuženom tijekom iste faze. Optuženom će se predočiti ono što je prikupljeno na zahtjev obrane, a, ako se pojave novi elementi optužbe ili dokazi, održat će se nova sjednica za njihovo iznošenje; u protivnom, prikupljeni materijal može se smatrati jednostavno sastavnim dijelom obrane.

109. Argument za obranu može se iznijeti na dva načina: a) može se prihvatiti na sjednici s određenom izjavom koju potpisuju svi prisutni (ali, posebno: ordinarij ili njegov delegat; optuženi i njegov odvjetnik, ako postoji; bilježnik); ili b) određivanjem razumnog roka u kojem se obrana može iznijeti u pisanom obliku ordinariju ili njegovom delegatu.

110. Treba s pravom primijetiti da, prema kan. 1728. st. 2. ZKP-a, optuženi nije dužan priznati zločin, niti mu se može nametnuti zakletva *de veritate dicenda*.

111. Obrana optuženog može se, jasno je, koristiti svim zakonitim sredstvima, poput zahtjeva za saslušanjem svjedoka stranke ili izlaganjem dokumenata i vještačenja.

112. Za uvrštavanje ovih dokaza (i posebice prikupljanje izjava eventualnih svjedoka) primjenjuju se diskrecijski kriteriji dopušteni sucu općim zakonom o parničnom suđenju [9].

113. Kad god to zahtijeva određen slučaj, ordinarij ili njegov delegat ocjenjuje vjerodostojnost sudionika u procesu [10]. Međutim, prema čl. 24 § 2 SST-a, dužan je to učiniti s obzirom na podnositelja prijave ako je posrijedi sakrament pokore.

114. Budući da je ovo kazneni postupak, ne postoji obveza podnositelja prijave da intervenira u fazi suđenja. Zapravo je svoje pravo ostvario pridonoseći formiranju optužbe i prikupljanju dokaza. Od tog trenutka optužbu provodi ordinarij ili njegov delegat.

c) Kako se prema ZKP-u zaključuje postupanje prema izvansudskoj odluci?

115. On poziva dvojicu prisjednika da u određenom razumnom roku iznesu procjenu dokaza i argumenata obrane spomenutih u kan. 1720, 2 ZKP-a. U odluci ih također može pozvati na zajedničku sjednicu na kojoj će izvršiti ovu procjenu. Svrha ovog zasjedanja je očito olakšati analizu, raspravu i usporedbu. Za takvu, neobveznu, ali ipak preporučenu sjednicu, nisu predviđene posebne pravne formalnosti.

116. Cjelovit spis se unaprijed dostavlja prisjednicima, što im omogućuje dovoljno vremena za proučavanje i osobnu procjenu. Dobro ih je podsjetiti na obvezu čuvanja službene tajne.

117. Iako to nije predviđeno zakonom, dobro je da se mišljenje prisjednika sastavi u pisanom obliku, kako bi se odgovornima olakšala izrada naknadne konačne odluke.

118. U istu svrhu, ako se procjena dokaza i argumenata obrane odvija tijekom zajedničke sjednice, poželjno je napraviti niz bilješki o intervencijama i raspravi, također u obliku zapisnika koji su potpisali prisutni. Ti spisi potpadaju pod službenu tajnu i ne smiju se širiti.

119. Ako se kažnjivo djelo utvrdi sa sigurnošću, ordinarij ili njegov delegat (usp. kan. 1720, 3 ZKP-a) mora izdati odluku kojom će zaključiti postupak, izričući kaznu, kazneni lijek ili pokoru, što već smatra prikladnijim za popravak sablazni, obnavljanje pravde i popravak počinitelja.

120. Ordinarij uvijek treba imati u vidu da, ako namjerava izreći trajnu okajničku kaznu, prema čl. 21 § 2, 1 SST-a mora imati prethodno odobrenje KNV-a. Tako se, ograničeno na ove slučajeve, odstupa od zabrane izricanja trajnih kazni odlukom, spomenutih u kan. 1342 § 2 ZKP-a.

121. Popis trajnih kazni isključivo je onaj koji predviđa kan. 1336 § 1 ZKP-a [11], s upozorenjima spomenutim u kan. 1337 i 1338 ZKP-a [12].

122. Budući da se radi o izvansudskom postupku, treba imati na umu da kaznena odluka nije presuda koja se donosi samo na kraju sudskog postupka, čak i kada – poput presude – izriče kaznu.

123. Dotična je odluka osobni akt ordinarija ili njegova delegata, stoga je ne smiju potpisati prisjednici, nego je treba samo ovjeriti bilježnik.

124. Uz opće formalnosti predviđene za svaku odluku (usp. kan. 48-56 ZKP-a), kaznena odluka mora sažeti glavne elemente optužbe i tijek postupka, ali prije svega, barem ukratko objasniti razloge zbog kojih je odluka donesena, pravno (tj. navodeći kanone na kojima se odluka temelji – primjerice onih koji definiraju zločin, onih koji definiraju bilo kakve olakšavajuće, izuzimajuće ili otežavajuće okolnosti – i, barem na bitan način, pravnu logiku koja je dovela do odluke da ih se primijeni), i činjenično.

125. Činjenična motivacija je očito najdelikatnija, jer autor odluke mora navesti razloge na temelju kojih je, uspoređujući materijal optužbe i ono što se izložilo u obrani, a koje će u izlaganju morati ukratko iznijeti, došao do zaključka da je kažnjivo djelo počinjeno, ili nije, ili pak da nema dovoljno moralne sigurnosti.

126. Jasno uzimajući u obzir da nemaju svi dobro razvijeno znanje o kanonskom pravu i njegovom formalnom jeziku, za kaznenu odluku zahtijeva se da se barem obrazloži rasuđivanje primijenjeno na njezino donošenje, umjesto da se podrobno obraća pažnja na terminološku preciznost. Ako je potrebno, neka se koristi pomoć kompetentnih osoba.

127. Obavijest o odluci u cijelosti (dakle, ne samo o dispozitivnom dijelu) izvršiti će se legitimnim propisanim sredstvima (usp. kan. 54-56 ZKP-a [13]) i mora biti u odgovarajućem obliku.

128. U svakom slučaju, ovjerene kopije svih procesnih dokumenata (ako to već ranije nije učinjeno) i objavljena odluka moraju se poslati KNV-u.

129. Ako KNV osobno odluči pokrenuti postupanje prema izvansudskoj odluci, sve predviđene formalnosti počevši od br. 91 očito će obaviti sam, ne dovodeći u pitanje pravo tražiti suradnju nižih instanci, ako to bude potrebno.

d) Kako se prema ZKIC-u provodi postupanje prema izvansudskoj odluci?

130. Kao što je već navedeno u br. 94, postupanje prema izvansudskoj odluci prema ZKIC-u odvija se s nekim vlastitostima tog prava. U svrhu veće protočnosti predstavljanja, kako bi se izbjegla ponavljanja, naznačit će se samo spomenute osobitosti: stoga će se do sada opisanoj praksi, zajedničkoj s ZKP-om, morati nadodati prilagodbe koje slijede u daljnjem tekstu.

131. Prije svega potrebno je posvijestiti da se odredba kan. 1486 ZKIC-a mora strogo poštivati, u protivnom kaznena odluka je nevaljana.

132. Prema izvanrednom kaznenom postupku prema ZKIC-u, prisjednici nisu prisutni, ali je umjesto toga obvezno sudjelovanje promicatelja pravde.

133. Obavijesna sjednica o optužbi i dokazima mora se održati uz obveznu prisutnost promicatelja pravde i bilježnika.

134. Prema kan. 1486 § 1, 2 ZKIC-a, obavijesna sjednica i, sukladno tome, predstavljanje obrane moraju se provesti samo u usmenoj raspravi. Međutim, to ne isključuje mogućnost da se za takvu raspravu obrana može iznijeti u pisanom obliku.

135. Poziva se da se na temelju težine zločina posebice pažljivo odmjeri jesu li kazne spomenute u kan. 1426 § 1 ZKIC-a doista primjerene za ispunjenje odredbi kan. 1401 ZKIC-a. U odluci u vezi s kaznom koju treba izreći, neka se poštuju odredbe kan. 1429 [14] i 1430 [15] ZKIC-a.

136. Hijerarh ili njegov delegat neka uvijek imaju na umu da su, prema čl. 21 § 2, 1 SST-a, zabrane spomenute u kan. 1402§ 2 ZKIC-a ukinute. Prema tome, on može izreći trajnu okajničku kaznu, pribavljajući prethodno odobrenje KNV-a traženo istim čl. 21 § 2, 1 SST-a.

137. Pri donošenju kaznene odluke vrijede isti kriteriji navedeni u br. 119-126.

138. Obavijest o odluci tada se obavlja pod uvjetima kan. 1520 ZKIC-a te mora biti u propisanom obliku.

139. Za sve ono što nije navedeno u prethodnim brojevima, upućuje se na ono što je napisano za izvansudski postupak prema ZKP-u, također i za eventualno vođenje postupka pri KNV-u.

e) Potpada li kaznena odluka pod papinsku tajnu?

140. Kao što je već spomenuto (usp. br. 47), kaznena postupanja i odluke pripadaju pod službenu tajnu. Sve one koji su uključeni u takva postupanja iz bilo kojeg razloga, neka se neprestano podsjećaju na to.

141. O toj se odluci mora u cijelosti obavijestiti optuženi. Obavijest mora biti poslana njegovom odvjetniku, ako ga je imao.

VII. Što se može dogoditi nakon završetka kaznenog postupanja?

142. Ovisno o vrsti vođenja postupka, postoje različite mogućnosti za onoga tko je intervenirao kao stranka u istome postupku.

143. Ako je postupak vođen prema čl. 21 § 2, 2 SST-a, s obzirom na to da je riječ o odluci rimskog prvosvećenika, na

nju ne postoji pravo priziva (usp. kan. 333 § 3 ZKP-a i 45 § 3 ZKIC-a).

144. Ako je vođen sudski kazneni postupak, otvaraju se mogućnosti priziva predviđene zakonom, naime ništavna žalba, *restitutio in integrum* i priziv.

145. Prema čl. 20, 1. SST-a, jedini drugostupanjski sud kojemu se može uteći je sud KNV-a.

146. Da bi se uložio priziv, slijede se odredbe zakona, pažljivo napominjući da se čl. 28, 2 SST-a mijenjaju uvjeti izlaganja priziva, namećući konačan rok od mjesec dana, koji će se računati prema odredbama kan. 202 § 1 ZKP-a i 1545 § 1 ZKIC-a.

147. Ako je vođeno postupanje prema izvansudskoj odluci, daje se mogućnost priziva na odluku kojom je zaključen prema uvjetima predviđenim zakonom, odnosno kan. 1734 i dalje ZKP-a i 1487 ZKIC-a (usp. točku VIII).

148. Prizivi i útoci, prema kan. 1353 ZKP-a i 1319 i 1487 § 2 ZKIC-a, imaju suspenzivni učinak na kaznu.

149. Budući da je kazna suspendirana i vraćeno u fazu sličnu onoj pretprocesnoj, mjere predostrožnosti ostaju na snazi s istim upozorenjima i postupcima kao prema br. 58-65.

VIII. Što učiniti u slučaju útoka na kaznenu odluku?

150. Zakon predviđa različite postupke, u skladu sa zakonicima.

a) Što je predviđeno ZKP-om u slučaju útoka na kaznenu odluku?

151. Tko namjerava uložiti útok na kaznenu odluku, prema kan. 1734 ZKP-a prvo mora zatražiti od autora te odluke (ordinarija ili njegovog delegata) njezin opoziv ili izmjenu u roku od deset dana nakon primanja zakonske obavijesti.

152. Prema odredbi kan. 1735 ZKP-a, autor u roku od trideset dana od primitka zahtjeva može odgovoriti ispravkom svoje odluke (ali, prije nego što se nastavi u ovom slučaju, preporučljivo je odmah se posavjetovati s KNV-om) ili odbijanjem zahtjeva. Također ima pravo uopće ne odgovoriti na podnijeti zahtjev.

153. Protiv izmijenjene odluke, odbijanja zahtjeva ili šutnje autora, podnositelj zahtjeva se može obratiti KNV-u izravno ili putem autora odluke (usp. kan. 1737 § 1 ZKP-a) ili pak putem opunomoćenika, u roku od 15 korisnih dana koje predviđa kan. 1737 § 2 ZKP-a [16].

154. Ako je hijerarhijski útok podnesen autoru odluke, potonji ga odmah mora proslijediti KNV-u (usp. kan. 1737 § 1 ZKP-a). Nakon toga (kao i ako je útok podnesen izravno KNV-u), autor odluke može samo čekati eventualne upute ili zahtjeve KNV-a, koji će ga u svakom slučaju izvijestiti o ishodu ispitivanja útoka.

b) Što predviđa ZKIC u slučaju útoka na kaznenu odluku?

155. ZKIC predviđa jednostavniji postupak od ZKP-a. Zapravo, kan. 1487§ 1 ZKIC-a predviđa samo da se útok podnese KNV-u u roku od deset korisnih dana od obavijesti o odluci.

156. U ovom slučaju, autor odluke ne smije raditi ništa, osim čekati eventualne upute ili zahtjeve KNV-a, koji će ga u svakom slučaju obavijestiti o ishodu ispitivanja útoka. Međutim, ako je riječ o ordinariju, morat će uzeti na znanje suspenzivne učinke útoka, spomenute u br. 148.

IX. Postoji li nešto što se uvijek mora imati na umu?

157. Čim je zaprimljena *notitia de delicto*, optuženi ima pravo podnijeti zahtjev za oduzećem svih obaveza povezanih s njegovim statusom svećenika, uključujući beženstvo, i ako se radi o redovniku, svim redovničkim zavjetima. Ordinarij ili hijerarh moraju ga jasno obavijestiti o ovom pravu. Ako se svećenik odluči iskoristiti tu mogućnost, mora napisati određen zahtjev, upućen svetom ocu, predstaviti se i ukratko navesti razloge zbog kojih to traži. Na zahtjevu mora biti jasno vidljiv datum i potpis podnositelja. Isti će se dostaviti KNV-u, popraćen mišljenjem ordinarija ili hijerarha. KNV će ga zauzvrat proslijediti svetom ocu i – ako ovaj prihvati zahtjev – proslijedit će otpis oduzeća ordinariju ili hijerarhu, tražeći od njega da legitimnu obavijest preda podnositelju zahtjeva.

158. Za sve pojedinačne upravne akte koje je izdao ili odobrio KNV, postoji pravo na útok u skladu sa čl. 27 SST-a [17]. Kako bi uopće mogao biti razmotren, útok mora jasno odrediti *petitum* i sadržavati razloge *in iure* i *in facto* na kojima se temelji. Podnositelj se uvijek mora služiti zastupnikom sa za to određenim nalogom.

159. Ako je biskupska konferencija već sastavila vlastite smjernice o postupanju sa slučajevima seksualnog zlostavljanja maloljetnikâ, odazivajući se na poziv KNV-a iz 2011. godine, taj se tekst također mora uzeti u obzir.

160. Katkad se može dogoditi da se *notitia de delicto* tiče klerika koji je već preminuo. U tom slučaju ne može se pokrenuti nijedna vrsta kaznenog postupka.

161. Ako prijavljeni klerik umre tijekom prethodne istrage, neće biti moguće pokrenuti kasniji kazneni postupak. Međutim, preporučuje se da ordinarij ili hijerarh o tome također obavijeste KNV.

162. Ako optuženi klerik umre tijekom kaznenog postupka, ta se činjenica priopćava KNV-u.

163. Ako je u fazi prethodne istrage optuženi klerik izgubio takav kanonski status nakon odobranja oduzeća ili kazne izrečene u drugom postupku, ordinarij ili hijerarh treba procijeniti je li prikladno provesti prethodnu istragu u svrhu pastoralnog dobra i radi pravde prema navodnim žrtvama. Ako se to dogodi nakon što je kazneni postupak već započeo, još uvijek može biti dovršen, makar samo u svrhu definiranja odgovornosti za eventualno kazneno djelo i izricanja eventualnih kazni. Zapravo, treba imati na umu da je, u definiciji *delictuma graveusa*, važno da je optuženi bio klerik u vrijeme počinjenja navodnog zločina, a ne u vrijeme postupka.

164. Ne dovodeći u pitanje odredbe Upute o povjerljivosti od 6. prosinca 2019. godine, nadležno crkveno tijelo (ordinarij ili hijerarh) na odgovarajući način može obavijestiti navodnu žrtvu i optuženoga, ako oni to zahtijevaju, o svakoj pojedinačnoj fazi postupka, vodeći računa da se ne otkriju podaci obuhvaćeni papinskom ili službenom tajnom, čije bi otkrivanje moglo štetiti trećim stranama.

* * *

Ovaj *Vademecum* ne namjerava zamijeniti predviđenu obuku kanonskih pravnika, posebice u vezi s kaznenim i proceduralnim pitanjima. Samo temeljito poznavanje zakona i njegovih namjera moći će pružiti dužnu službu istini i pravdi, koje je s posebnom pažnjom potrebno tražiti u pogledu *delicta graviora* zbog dubokih rana koje nanose crkvenom zajedništvu.

IZVIJEŠĆE ZA SLUČAJEVE DELICTA RESERVATA

[1] Čl. 7 SST – § 1. Ne dovodeći u pitanje pravo Kongregacije za nauk vjere da odstupi od zastare za pojedinačne slučajeve, za kazneno postupanje koje se odnosi na kažnjiva djela rezervirana za Kongregaciju za nauk vjere nastupa zastara nakon dvadeset godina. § 2. Vrijeme za zastaru nastupa prema normi kan. 1362 § 2. *Zakonika kanonskoga prava* i kan. 1152. st. 3. *Zakonika kanonskoga prava istočnih Crkava*. Međutim, u kažnjivom djelu navedenom u čl. 6 § 1, 1, vrijeme zastare počinje teći od dana kad maloljetnik navrší osamnaest godina.

[2] Čl. 24 SST – § 1. U slučajevima za kažnjiva djela navedena u čl. 4 st. 1, sud ne može otkriti ime podnositelja pritužbe, ni optuženom ni njegovom zaštitniku, osim ako podnositelj pritužbe nije dao izričit pristanak. § 2. Sâm sud mora obratiti posebnu pozornost na vjerodostojnost podnositelja pritužbe. § 3. Međutim, potrebno je osigurati da se izbjegne apsolutno svaka opasnost od kršenja sakramentalnog pečata.

[3] Čl. 8 SST – § 2. Ovaj Vrhovni sud također je mjerodavan i za druga kažnjiva djela [...] zbog povezanosti osobe i suučesništva.

[4] Kan. 1428 ZKP – § 1. Sudac ili predsjednik sudskog vijeća mogu, da bi se obavilo parnično istraživanje, odrediti preslušatelja, izabравši ga bilo među sucima suda bilo među osobama koje je za tu zadaću ovlastio biskup. § 2. Biskup može za zadaću preslušatelja ovlastiti klerike ili laike, koji neka se ističu ćudoređem, razboritošću i učenošću. Kan. 1093. ZKIC – § 1. Sudac ili predsjednik zbornog suda mogu, da bi se obavilo parnično istraživanje, odrediti preslušatelja izabравši ga bilo među sucima suda bilo među vjernicima koje je za tu službu primio eparhijski biskup. § 2. Eparhijski biskup može za službu preslušatelja primiti vjernike, koji se ističu ćudoređem, razboritošću i učenošću.

[5] Kan. 1722 ZKP – Da se predusretnu sablazni, zaštititi sloboda svjedoka i osigura tijek pravde, ordinarij može, [...] ukloniti optuženu stranku iz svetog služenja ili iz neke crkvene službe i dužnosti, odrediti joj ili zabraniti boravak u nekom mjestu ili na području, ili zabraniti javno sudjelovanje u presvetoj euharistiji [...]. Kan. 1473 ZKIC-a – Da se predusretnu sablazni, zaštititi sloboda svjedoka i osigura tijek pravde, hijerarh može [...] ukloniti optuženog iz vršenja svetoga reda, službe, služenja ili druge zadaće, i odrediti mu ili zabraniti boravak u nekom mjestu ili na području, ili zabraniti javno primanje presvete euharistije [...].

[6] Kan. 1339 ZKP – § 1. Ordinarij može osobno ili preko drugoga opomenuti onoga tko se nalazi u bližoj prigodi da poćini kažnjivo djelo ili onoga na koga, na temelju obavljenog istraživanja, padne teška sumnja da je poćinio kažnjivo djelo. § 2. Onoga pak tko svojim ponašanjem prouzroći sablazan ili težak nered može također ukoriti na način prilagođen posebnim okolnostima osobe i ćina. § 3. Opomena i ukor moraju se uvijek utvrditi barem nekom ispravom, koja neka se ćuva u tajnom arhivu kurije. Kan. 1340 ZKP – § 1. Pokora koja se može nametnuti na izvanjskom području neko je djelo vjere, pobožnosti ili dobrotvornosti koje treba da se izvrši. Kan. 1427 ZKIC-a – § 1: Uz poštovanje krajevnog prava javni ukor vrši se pred bilježnikom ili dva svjedoka ili pismom, ali tako da se iz neke isprave utvrdi primitak i sadržaj pisma. § 2. Treba paziti da iz samog javnog ukora ne nastane veće ozloglašavanje krivca nego što je primjereno.

[7] Čl. 21 stavak 2, 2. SST – Zakonito je da se Kongregacija za nauk vjere: [...] 2° izravno pozove na odluku rimskog prvosvećenika u vezi s otpuštanjem iz svećenićkog staleža ili depozicijom, zajedno s oduzećem od zakona o celibatu, u najozbiljnijim slučajevima, kada je kažnjivo djelo poćinjeno, nakon što je poćinitelj dobio pravo na obranu.

[8] Kan. 1483 – Zastupnik i odvjetnik moraju biti punoljetni i na dobru glasu; odvjetnik, uz to, mora biti katolik, osim ako dijecezanski biskup dopusti drukćije, i doktor kanonskoga prava ili inaće doista stručan i odobren od biskupa.

[9] *Ex analogia* kan. 1527 – § 1. Dokazi bilo koje vrste, koji se smatraju korisnima za ispitivanje parnice i koji su dopušteni, mogu se navoditi.

[10] *Ex analogia* kan. 1572 – U procjeni svjedoćanstava neka sudac, pošto zatraži, ako je potrebno, i svjedoćanstvo o

vjerodostojnosti svjedoka, razmotri: 1° kakav je položaj i poštenje svjedoka; 2° svjedoči li prema svojem znanju, osobito što je sâm vidio i čuo, da li po svojem mišljenju, glasinama ili što je čuo od drugih; 3° je li svjedok postojan i čvrsto sebi dosljedan, ili je nepostojan, nesiguran ili kolebljiv; 4° ima li susvjedoka svjedočanstva i potvrđuju li drugi dokazni podaci to ili ne potvrđuju.

[11] Kan. 1336 – § 1. Okajničke kazne, koje mogu pogoditi prekršitelja trajno ili na određeno ili neodređeno vrijeme, uz ostale koje je zakon možda ustanovio, jesu ove: 1° zabrana ili naredba boravka u određenom mjestu ili na određenom području; 2° oduzeće vlasti, službe, zadaće, prava, povlastice, ovlasti, milosti, naslova, odličja, također samo počasnih; 3° zabrana vršenja onoga što se nabraja u br. 2, ili zabrana vršenja toga u određenom mjestu ili izvan njega; te zabrane nisu nikad pod kaznom ništavosti; 4° kazneni premještaj na drugu službu; 5° otpust iz kleričkog staleža.

[12] Kan. 1337 – § 1. Zabrana boravka u određenom mjestu ili na određenom području može pogoditi bilo klerike bilo redovnike; naredba pak boravka svjetovne klerike i, u granicama konstitucija, redovnike. § 2. Da bi se naredio boravak u određenom mjestu ili na određenom području, treba se dobiti pristanak ordinarija toga mjesta, osim ako se radi o kući namijenjenoj i za izvanbiskupijske klerike koji trebaju činiti pokoru ili da se poprave. Kan. 1338 – § 1. Oduzeća i zabrane, koje su navedene u kan. 1336, § 1, br. 2 i 3, nikada ne pogađaju vlasti, službe, zadaće, prava, povlastice, ovlasti, milosti, naslove, odličja koja nisu pod vlašću poglavara koji ustanovljuje kaznu. § 2. Ne može se oduzeti vlast reda, nego samo zabraniti njezino vršenje ili obavljanje nekih njezinih čina; isto se tako ne mogu oduzeti akademski stupnjevi. § 3. U vezi sa zabranama, koje su navedene u kan. 1336, § 1, br. 3, treba se obdržavati odredba o cenzurama donesena u kan. 1335.

[13] Kan. 54 – § 1. Pojedinačna odluka, koje se primjena povjerava izvršitelju, ima učinak od časa izvršenja; inače od časa kad se priopći osobi po ovlaštenju onoga tko je izdao odluku. § 2. Da bi se moglo zahtijevati izvršenje pojedinačne odluke, ona treba da se priopći, prema pravnoj odredbi, zakonitom ispravom. Kan. 55 – Kad veoma važan razlog priječi da se preda pisani tekst odluke, smatra se da je odluka priopćena ako se pred bilježnikom ili dvojicom svjedoka pročita onomu komu je namijenjena i ako se sastavi zapisnik koji svi nazočni trebaju potpisati, uz obdržavanje propisa kan. 37 i 51. Kan. 56 – Odluka se smatra priopćenom ako onaj komu je namijenjena, propisno pozvan da odluku primi ili čuje, bez opravdanog razloga ne dođe ili ne htjedne potpisati.

[14] Kan. 1429 ZKIC – § 1. Zabrana boravka u određenom mjestu ili na određenom području može pogoditi samo klerike ili redovnike ili članove družbe zajedničkog života poput redovnika; naredba pak boravljenja u određenom mjestu ili na određenom području samo klerike pribrojene eparhiji uz poštovanje prava ustanova posvećenog života. § 2. Da bi se naredio boravak u određenom mjestu ili na određenom području, traži se pristanak mjesnog hijerarha, osim ako se radi o kući ustanove posvećenog života papinskog ili patrijarhijskog prava, i u tom se traži pristanak mjerodavnog poglavara, ili se radi o kući namijenjenoj klericima više eparhija koji trebaju činiti pokoru ili da se poprave.

[15] Kan. 1430 ZKIC – § 1. Kaznena oduzeća mogu pogoditi samo one vlasti, službe, služenja, zadaće, prava, povlastice, ovlasti, milosti, naslove, odličja koja su pod vlašću vlasti koja ustanovljuje kaznu ili hijerarha koji je pokrenuo kazneno suženje ili je izriče odlukom; isto vrijedi i za kazneno premještanje na drugu službu. § 2. Ne može se oduzeti vlast svetog reda, nego samo zabraniti vršenja svih ili nekih njezinih čina prema odredbi općeg prava; isto se tako ne mogu oduzeti akademski stupnjevi.

[16] Kan. 1737 – § 2. Utok treba uložiti u neprekoračivom roku od petnaest iskoristivih dana koji [...] teku prema odredbi kan. 1735.

[17] Čl. 27 SST – Protiv pojedinačnih upravnih odredbi, koje je izdala ili odobrila Kongregacija za nauk vjere u slučajevima rezerviranih kažnjivih djela, postoji mogućnost útoka, predstavljenog u zakonskom roku od šezdeset korisnih dana, pred redovitim zasjedanjem iste Kongregacije (tj. Feria IV), koje prosuđuje meritum i legitimitet odredbe, eliminirajući mogućnost daljnjeg útoka navedenu u čl. 123 apostolske konstitucije *Dobar pastir*.